מסורת הש"ס

תוספתא פ"ו. ע' תוס' סוכה מו. ד"ה העושה. ומנחות מב ד"ה והלו ירושלמי סוכה פ"א ה"ד

ברכות ס:

שבת קלז. כה"ע.

פסחים ז: ע' תוס' סוכה לט. ד"ה עובר.

*העושה סוכה לעצמו אומר ברוך אשר קידשנו במצותיו וציונו לעשות סוכה. לאחרים לעשות לו סוכה לשמו. א *נכנס לישב בה אומר ברוך אשר קידשנו במצותיו וציונו לישב בסוכה. משהוא מברך עליה לילי יום טוב הראשון אינו צריך לברך עליה עוד. מעתה העושה לולב לעצמו אומר ברוך אשר קידשנו במצותיו וציונו לעשות לולב. לאחר לעשות לולב לשמו. ב כשהוא נוטלו אומר על נטילת לולב ואשר החיינו. ומברך בכל שעה ושעה שהוא נוטלו. העושה מזוזה לעצמו אומר לעשות מזוזה. לאחר לעשות מזוזה לשמו. ג כשהוא קובע אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וציונו על מצות מזוזה העושה תפילין לעצמו וכו' לאחר וכו'. ד כשהוא לובש אומר על מצות תפילין. העושה ציצית לעצמו אומר וכו' לאחר וכו' ה *נתעטף וכו'. ו התורם והמעשר אומר ברוך אקב"ו להפריש תרומה ומעשר. לאחר להפריש תרומה ומעשר לשמו. ז השוחט צריך לברך בא"י אמ"ה אקב"ו על השחיטה. ח המכסה אומר על כיסוי הדם. ט *המל צריך לברך ברוך אקב"ו על המילה. י אבי הבן אומר ברוך אקב"ו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו. העומדים שם צריכין לומר כשם שהכנסתו לברית כן תכניסהו לתורה ולחופה. המברך צריך לברך ברוך אשר קידש ידיד מבטן וחוק בשאירו שם וצאצאיו חתם באות ברית קודש על כן בשכר זאת אל חי חלקינו צורינו צוה להציל ידידות שאירנו משחת. ברוך אתה ה' כורת הברית. מצות אימת מברך עליהן רבי יוחנן אומר כ *עובר לעשייתן. רב הונא אומר בשעת עשייתן. אתיא דרב הונא כשמואל דאמר רבי יוסי בי ר' בון בשם שמואל כל המצות טעונות ברכה בשעת עשייתן חוץ מתקיעה ל וטבילה. ז ויש אומרים קדושין בבעילה. אמר רבי יונה אית לך חוריי תפילין של יד עד שלא יחלוץ. ושל ראש עד שלא ייבה. לא ייבה מן דייבה הא ייבה. שחיטה אימת הוא מברך עליה. רבי יוחנן אומר מ עובר לשחוט. יוסי בן נהוראי אומר משישחוט. למה שמא תתנבל שחיטתה מעתה משיבדק הסימנין. חזקת

העושה סוכה לעצמו. תוספתא פ"ו העושה כל המצות צריך לברך העושה סוכה לעצמו וכו'. משהוא מברך עליה לילי י"ט הראשון אינו צריך לברך עליה עוד מעתה. דכיון דלא מפסקי לילות מימים כולהו כחדא יומא אריכתא דמיא אבל בלולב הואיל דאינו נוהג בלילות כבימים כל יומא ויומא מצוה בפני נפשה היא: רב הונא אמר בשעת עשייתן. דשמא לא יזדמן לו לעשותה: חוץ מתקיעה. דאינו מברך אלא אחר התקיעה דבשעת התקיעה א"א לו לברך וכן טבילה וקודם לכן לא דאכתי גברא לא חזי לברך: וי"א קידושין בבעילה. אם מקדש האשה בביאה אין לו לברך כ"א אח"כ דקודם לכן לא דשמא לא תתרצה לו ובשעת בעילה אי אפשר לברך: אית לך חוריי. יש לך עוד אחרת שיוצאת מן הכלל דקאמר שמואל בשעת עשייתן וברכת מצוה זו א"א לברך עליה אלא קודם עשייתה וזו היא תפילין של ראש כדלקמן: תפילין של יד עד שלא יחלוץ. כלומר ודאי דתפילין של יד הרי היא ככל המצות לשמואל דמברך עליה כל שעת עשייתה עד שלא יחלוץ: ושל ראש. אלא בתפלה של ראש הוא דאמינא דאין לברך עליה אלא עד שלא ייבה כלומר עד שלא יביא עליו ויהדקן בראשו וטעמא דכיון דלכתחילה צריך לברך עוד ברכה אחרת על של ראש מצות תפילין ואפי' אם כבר בירך על של יד להניח והשתא על כרחך דמברך על של ראש קודם שמניח או שמהדקן על ראשו דהלא"ה א"כ לפעמים משכחת לה דאינו מקיים לברכה זו על של ראש כדמסיק ואזיל: לא ייבה מן דייבה הא ייבה. כלומר ואם לא יברך על של ראש עד שלא יביא עליו א"כ אחר שייבה עליו הא כבר הביא עליו ומשכחת לה לפעמים דאינו מברך עליה כלל בהרי על של יד הא אמרינן דיכול לברך עליהן כל זמן שהיא עליו עד שלא יחלוץ דנקרא שעת עשייה ובשלמא אי אמרינן דעל של ראש מברך קודם לעשייה א"כ לעולם מצינו שתי ברכות דאם כבר בירך להניח על של יד מברך עוד על של ראש על מצות ואם עדיין לא בירך על של יד הרי יש לו לברך כל זמן שלא יחלוץ וברכת של ראש ודאי אינה פוטרת לשל יד דהא כבר נתחייב בברכת של יד מקודם ועוד דברכת של ראש היא על גמר המצוה ולפיכך אומר על מצות וברכת של יד היא להניח וא"כ עדיין לא בירך על מצותה ופשיטא שצריך לברך על של יד כל זמן שלא יחלוץ ויש כאן שתי ברכות אבל אם אמרינן דגם על של ראש אינו מברך קודם עשייה כ"א אחר שהניח והדקן על ראשו מעתה תו לא משכחת לה שתי ברכות כ"א בחד צד והיינו אם כבר בירך על של יד דאז ודאי מברך גם על של ראש אבל אם עדיין לא בירך על של יד והמתין עד שהניח ולשמואל יש לו לעשות כן לכתחילה דשעת עשי' בעינן א"כ שוב אינו מברך על של ראש אלא בברכה אחת סגי דהא ברכת להניח שייך על שתיהן ופוטרת ג"כ לשל ראש ומכיון דבעינן שתי ברכות על כרחך דמברך על של ראש קודם עשייה ושפיר משכחת לה שתי ברכות לעולם וכדאמרן: עובר לשחוט. קודם שישחוט: משישחוט למה שמא וכו' ונמצאת ברכה לבטלה: מעתה אי חיישינן להכי א"כ משיבדוק הסימנין. כלומר אף לאחר שיבדוק הסימנין והן נשחטין כתיקנן

עין משפט נר מצוה

מ
א מיי' פ"ו מה' סוכה הי"ב סמ"ג עשין מב טוש"ע או"ח סי' תרמא ס"א

מא
ב מיי' פ"ז מה' לולב ה"ו טוש"ע או"ח סי' תרנא ס"ס

מב
ג מיי' פ"ה מה' מזוזה ה"ז סמ"ג עשין כג טוש"ע יו"ד סי' רפ"ט ס"א

מג
ד מיי' פ"ד מה' תפילין ה"ד סמ"ג עשין כ טוש"ע או"ח סי' כה ס"ס

מד
ה מיי' פ"ג מה"ל ה"ח טוש"ע או"ח סי' ח ס"ס

מה
ו מיי' פ"ב מה' תרומה ה"ו ופ"א מה"ב הי"ב טוש"ע יו"ד סי' שלא סע"ח

מו
ז מיי' פ"א מה' שחיטה ה"ב סמ"ג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' יט ס"א

מז
ח מיי' פי"ד מה' שחיטה ה"א טוש"ע יו"ד סי' כח ס"א

מח
ט י מיי' פ"ג מה' מילה ה"א ב ג סמ"ג עשין כח טוש"ע יו"ד סי' רסה ס"א

מט
כ מיי' פ"א מהל"ב ה"ג טוש"ע או"ח סי' כה ס"ח

נ
ל מיי' פי"א מה"ב ה"ז סמ"ג עשין כ טוש"ע יו"ד סי' רכה ס"ב

נא
מ מיי' פ"א מה' שחיטה ה"ב טוש"ע יו"ד סי' יט ס"א

פירוש מבעל ספר חרדים

ברכה מה יעשו שורשי וכו' ואם לא היתה שותה לא היו שורשי חרוב גדלים בצור וזוקפין עד תהום ומפני אחד לשלשים יום וכו' ולעולם מלמעלה אינה שותה אלא כדי תיסומא: מעתה נלמוד מברייתא זו ללולב העושה וכו' אבל זה לא נלמוד דלולב כל עת שנוטלו מברך דלא דמי לסוכה דבכלל מה שאמר לישב היינו כל שבעה כדכתיב בסוכות תשבו שבעת ימים: המברך. על הכוס בימינו והדס בשמאלו: עובר. מפרש בבבלי קודם כמו ויעבור את הכושי: חוץ מתקיעה, דתקיעה וברכה בבת אחת אי אפשר שלכך מברך קודם: וטבילה דגר. דקודם טבילה ואפי' בשעה שטובל אי אפשר לומר אשר קדשנו וציונו ולכך התקינו בכל הטבילות לברך אחר טבילה כדאיתא בבבלי פ"ק דפסחים לדעת רש"י אבל הגאונים ורי"ף ורמב"ם בטבילת גר בלבד וכן בבעל קרי ומשמשת קודם דבטלוה לטבילותא: קידושין בבעילה. כתב רמב"ן היינו טעמא לפי שאין ראוי לברך על המצוה אלא כשהיא מזומנת לפניו לעשותה ובאותה שעה הרי הוא עם האשה במטה ואין ראוי לברך משום ולא יראה בך ערות דבר ולא הצריכוהו חכמים לשוב הוא בבגדו והיא בבגדה ולהתכסות. ומ"מ שמעינן מינה דבקדושי כסף ושטר עובר לעשייתן צריך לברך ברכת ארוסין, וכן כתב רי"ף בתשובה ורמב"ם. אבל התוספת פירשו דכי אמרינן דמברך עובר לעשייתן הני מילי כשהעושה המצוה הוא שמברך אבל כשמברך אחר לא עכ"ל ר"ן בפ"ק דפסחים: עד שלא יחלוץ. אין לברך אקב"ו לשמור חוקיו שהרי לא שייך לשומרן בכיסן כי אם אחרי שחלץ אותן: ושל ראש וכו'. כלומר המאי אמרת של יד תאמר שהם על התפלין אי חלץ של ראש תחלה יברך אחר חליצת של יד ואי חלץ של יד תחלה יברך אחר חליצת של ראש ומשני עד שלא ייבה וכו' לשון קצר הוא כלומר כשם בשעת הנחת תפלין עד שלא י"ו בזרועו של יד לא יהיו בו של ראש דכתיב וקשרתם והדר והיו לטוטפות קרי נמי בשעת חליצה יש לאחר תפלה של יד באחרונה דלעולם לא ימצאו בו שי"ן דל"ת לבדן אפי' רגע להכי הזכירו כשחולץ של יד מברך ולא כתם לה שמיענו דלעולם צריך לחלוץ של יד באחרונה: מן דייבה הא ייבה. אתפלה של יד קאמר דמעת שהיו בו יהיו בו ולא יסורו ממנו עד שיהיו לבדן בו שסילק של ראש תחלה: שמא תתנבל בידו. באחד מחמשה דברים המפסידין את השחיטה: יברך. א"כ נימא נמי דלא יברך עד שיבדוק הסימנין אחר שחיטה שמא לא שחט רוב אחד בעוף או רוב שנים

מראה הפנים

העושה סוכה לעצמו וכו'. האי חילוקא דהכא בין העושה לעצמו לעושה לאחרים לא הוזכר בתוספתא כ"א רישא דכולהו ובערוך ערך לן הביא להגי' דהכא וכתוב שם גבי ציצית לעשות ציצית וכן לאחר לעשות ציצית ובתוספתא גריס גבי ציצית מברך שהחיינו וכך מביאים התוס' במנחות פ' התכלת דף מ"ב ע"ב וכתבו דהא דהכא חולק על הש"ס שלנו דמסיק התם דכל דאין עשייתה גמר מצוה אין מברכין על עשייתה:

משהוא מברך עליה לילי י"ט הראשון א"צ לברך עליה עוד מעתה. כבר כתבתי מזה לעיל בפ"ג בהלכה ג' דהתוספתא והאי ש"ס ס"ל כדעת שמואל בגמ' דילן פ' לולב וערבה דף מ"ה ע"ב דמחלק בהכי בין סוכה ולולב וע"ש בד"ה מה בין סוכה ומה בין לולב:

אתיא דרב הונא כשמואל וכו'. סדר ביה שמואל ופסק כר' יוחנן כדקאמר בש"ס הבבלי פ"ק דפסחים דף ז' ע"ב אמר שמואל כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן ומסיק התם חוץ מן הטבילה וכתבו התוס' שם בשם י"מ דעל כל טבילות קאמר דגברא לא חזי דילמא משום ביעתותא דמיא מימנע ולא טביל וא"כ כשהוא ערום אין לברך דלבו רואה את הערוה ומכאן יש לדייק על דעת הפוסק בסי' ע"ד שיכול לחבק גופו בזרועותיו ועיין לעיל בהלכה א' ד"ה היה יושב בתוך ביתו ערום:

ויש אומרים קידושין בבעילה. הה"מ בפ"ג מהל' אישות בהלכה כ"ג הביא בשם הרמב"ן ז"ל שכתב ובירושלמי אמרו בגמ' דברכות חוץ מקידושין בבעילה ונראה לי הטעם לפי שאין ראוי לברך על המצוה אלא כשהיא מזומנת לפניו ובאותה שעה הוא עם האשה במטה ואין ראוי לברך וכו' ומדלא אמרי' בגמרא דילן אלא חוץ מן הטבילה לא סמכינן אגמרא דבני מערבא וכו' עכ"ל וכן בש"ס דהכא אינו אלא דעת יש אומרים:

ושל ראש עד שלא ייבה וכו'. אחר שנתבאר זה היטב בפנים אין לנו להוסיף כאן אלא זה בלבד דודאי אין לפרש הא דשל ראש דמיירי כשאין לו אלא של ראש וכדקי"ל דאין מעכבין זה את זה דא"כ מאי שנא בשל יד דיש לו לברך כל שעת עשייה עד שלא יחלוץ ומאי שנא בשל ראש עד שלא יביא עליו ועוד מאי האי דקאמר לא ייבה מן דייבה הא ייבה דאין לו פירוש אם לא שנא' דהאי ש"ס ס"ל דמברך על של יד ומברך על של ראש ובהא דוקא הוא דשפיר מתפרשא לשיטת שמואל דהכא דס"ל בשעת עשייתן חוץ מתפלה של ראש דלא כגי בלאו הכי אם נאמר דצריך לברך על שתיהן כמבואר בפנים ומעתה מבואר נגלה לנו דמה שאמרו בהאי ש"ס לעיל בפ"ב בהלכה ג' כשהוא נותן על ידו וכו' דלדוקא הוא דכבנית ולא כשאין אלא אחד מהן מיירי וכבר זכרתי מזה שם דמ"ש הסמ"ג אע"פ שישנו בירושלמי כדעת רש"י וסייעתיה דאינו מברך אלא על של יד בלבד תלמוד שלנו עיקר וכו' ובארתי שם דאחר שעמדתי על כל המקומות מתלמוד הזה לא מצאתי דמשמע להדיא דדעת האי תלמודא כדברי רש"י והסוברים כוותיה דיש לנו לפרש בכל מקום גם כדעת ר"ת וסייעתיה ואפי' מהא דהכא דלעיל דקאמר כשהוא לובש אומר על מצות תפילין אין ראיה מזה דלא נחית אלא לאשמועינן דבעינן ברכה בשעת עשייה ובשעת לבישה **לפי** התוספתא ולמנין הברכות לא נחית כלל וסמיך אהא דבפ"ב וע"ש ותמצא מבואר. ועכשיו אני

גליון הש"ס

ז וי"א קידושין בביאה. ע' בהה"מ פ"ג מהיבמות הכ"ג מ"ש בשם הרמב"ן ז"ל ועי' בליקוטיו בפסחי' ובשו"ת תשב"ץ ח"ב סי' עד ובר"ן פ"ק דפסחים ובליקוטי הרמב"ן שם:

שנויי נוסחאות (סוי"ג) קובע בד"ו קובעה. (סוט"ו) תפילין בכי"ר תפילין כשהוא מניחן אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו על הנחת תפילין. (סוט"ז) נתעטף בכי"ר נתעטף בה אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להתעטף בציצית. (סוי"ט) לברך בד"ו לומר. (סו"כ) על כיסוי בכי"ר על מצות כיסוי. (סוכ"א) לברך בד"ו לומר. (סוכ"ב) להכניסו בכי"ר להכניס את הילד הזה. (סוכ"ד) לתורה בכי"ר ליתא. (סוכ"ה) לברך בד"ו לומר. מבטן בכי"ר מבטן אמו. (סוכ"ו) חתם באות ברית קודש על כן בשכר בכי"ר חתם לברית קודש לנו בשכר. (סוכ"ט) אימת בד"ו אימתי. (סול"א) יוסי בי ר' בון בכי"ר אחא יסא בש' בר' בון. (סול"ו) לא ייבה בכי"ר ליתא. הא ייבה בכי"ר הא יהיבה.

עמודי ירושלים

התורם כו' המכסה כו'. בא"ז ה' שחיטת חולין סי' שס"ז אי' הגירסא המפריש חלה לעצמו כו' ונשמט לפנינו, ובה' כיסוי הדם (סי' ת"ד) העתיק הירושלמי גבי כיסוי שמברך על **כיסוי דם בעפר** נתקלקלה השחיטה פטור מלכסות בן הדא דתנינן השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר פטור מלכסות ולפנינו ליתא:

עמודי ירושלים תנינא

העושה סוכה כו' כשהוא נוטלו כו' לולב ואשר החיינו ובסוכה, אינו מבואר ברכת שהחינו אולם הרוקח סי' שע"א כ' ואע"ג דבירושלמי בברכות פ' הרואה ובתוספתא דברכות העושה סוכה ולולב אומר זמן ולעשות משמע דכן היתה גירסתו בירושלמי: מצות אימת מברך עליהן רוקח סי' רי"ם וסי' ש"נ: שחיטה אימת הוא מברך וכו' חזקת בני מעיים כו' הובא בס' רוקח סי' ש"נ. בספר טוב לישראל ה"א סי' ד' כתב על דברי המודות חולין (פרק א' סימן ב') שהביא דברי רש"י **בתשובה** דבהמה דאתייליד בה ריעותא מברך קודם הואיל וטהרתה מידי נבילה והאור זרוע חולק עליו והוא כתב להביא ראיה דלא כרש"י מדברי הירושלמי הלזו דאמרינן חזקת בני מעים כשרים **דאלמא** דוקא במקום דאיכא חזקה אבל היכי דאתיליד ריעותא כולהו מודו דאינו מברך עובר לעשייתן ולא, ראה שכ"כ הפר"ח בסי' י"ט סק"ג להקשות על רש"י ע"ש אולם בימיהם לא נגלו **דברי האו"ז** שבה' כיסוי הדם (סי' ספ"ז) חולק על רש"י מדברי הירושלמי הללו ואין כל חדש אולם באמת לא ידעתי מאי קשיא לרש"י די"ל דרש"י סובר דהאי חזקת בני מעים כשר לא אצטריך **לומר** רק לר' נהוראי דסובר דחיישינן שמא תתנבל בשחיטה ואחר בדיקת הסימנין רשאי לברך דהוא מטעם שחזקת בני מעים כשר אולם לר"י לא אמרו כלל מטעם חזקת ב"מ כשר דאפילו **היכא דאיכא** ריעותא דליכא חזקה עכ"ז סובר דרשאי לברך קודם משום דאפילו יוטרף העוף כיון דנשחט מידי נבלה רשאי לברך ולדידיה אפילו איכא ריעותא יש לברך קודם ובזה מפלגי ר' יוחנן ור' נהוראי ודייק ליה מדאצרינן חזקת ב"מ כשר כו' רק לר' נהוראי ש"מ לר"י א"צ לזה אולם הרוקח (סי' ש"נ) נראה שס"ל שגם ר"י ס"ל דרק שחזקת ב"מ כשר ס"ל דמברך עובר לעשייתן **אבל** לא היכא דאיכא ריעותא מדכ' שם ירושלמי פ' הרואה שחיטה מאימתי מברך ר"י אמר עובר לעשייתן חזקת ב"מ כשר עכ"ל והביאו הב"ח (סי' י"ט) ונראה דמפרש דברי הירושלמי דר"י **אמר** עובר לעשייתן ולא חייש לשמא יתנבל דהוא מילתא דלא שכיחא ור"נ אומר דמברך אחר השחיטה שמא יתנבל ואמר מעתה משיבדקו הסימנין כלומר דלדידיה מברך אחר בדיקת הסימנין **דשוב** אח"ז לא חיישינן לנבלה ואח"כ אמר הירושלמי דאמאי לא חיישו ר"י ור"נ לשמא ימצא טריפה וע"כ אמר חזקת ב"מ כשר וזה קאי לתרוויהו וא"כ הרוקח ס"ל כהאו"ז לכאורה דגם לר"י **היכי דאיכא** ריעותא אין לברך עד שישחוט ויבדוק הטריפות וז"פ וע"כ לא ידעתי מה שתמה הטוב לישראל שם ע"ד הרוקח והב"ח הא דחזקת ב"מ כשר הן שוה נאמר רק לר"נ ולא לר"י ע"ש ולק"ם
רות